

2018

Aanvullend onderzoek Aaltense Goor en Zwarte Veen 2018

R.J.H. Schröder en B. Voerman
Ecologisch Adviesbureau Schröder
6-2-2019

Rapportnummer 1811

Aanvullend onderzoek Aaltense Goor en Zwarte Veen 2018

Inventarisatie amfibieën, broedvogels, vissen en vleermuizen ten behoeve van
natuurwetgeving in relatie tot geplande werkzaamheden

Rapportnummer 1811

R.J.H. Schröder en B. Voerman

6 februari 2019

Opdrachtgever:

Waterschap Rijn en IJssel
Postbus 148
7000 AC Doetinchem

Ecologisch Adviesbureau Schröder

Droppersweg 1
7108 BL Winterswijk-Woold
Tel: 0543-564336
E-mail: ecoadvies@planet.nl
l: www.ecologischadviesbureauschroder.nl

Colofon

© 2019 Ecologisch Adviesbureau Schröder, Winterswijk-Woold

Tekst en samenstelling: R.J.H. Schröder en B. Voerman.

In opdracht van: Waterschap Rijn en IJssel.

Contactpersonen: J.P.M. Lenssen.

Veldwerk: R.J.H. Schröder en B. Voerman.

Foto's omslag en rapport: R.J.H. Schröder.

Rechten: De inhoud van dit rapport (in het geheel of in delen) mag, behoudens Waterschap Rijn en IJssel, zonder schriftelijke toestemming van Ecologisch Adviesbureau Schröder, niet door fotokopie, druk of andere middelen worden gereproduceerd.

Bronvermelding: Citaten uit dit rapport zijn toegestaan met volledige bronvermelding: Schröder en Voerman, 2019. Aanvullend onderzoek Aaltense Goor en Zwarte Veen 2018.

Wijze van citeren: Schröder, R.J.H. en B. Voerman, 2019. Aanvullend onderzoek Aaltense Goor en Zwarte Veen 2018. Rapport 1811 - Ecologisch Adviesbureau Schröder, Winterswijk-Woold.

Inhoud

1. INLEIDING	1
2. ONDERZOEK	3
2.1 Methode	3
2.1.1 Amfibieën	4
2.1.2 Broedvogels	4
2.1.3 Vissen	5
2.1.4 Vleermuizen	5
2.2 Resultaten	6
2.2.1 Amfibieën	6
2.2.2 Broedvogels	9
2.2.3 Vissen	11
2.2.4 Vleermuizen	12
2.2.5 Overige soorten	15
3. WETTELIJKE CONSEQUENTIES	16
3.1 Amfibieën en reptielen	16
3.2 Broedvogels	16
3.3 Vissen	19
3.4 Vleermuizen	19
3.5 Overige soorten	19
4. LITERATUUR	20
BIJLAGEN	21

1. Inleiding

Aanleiding

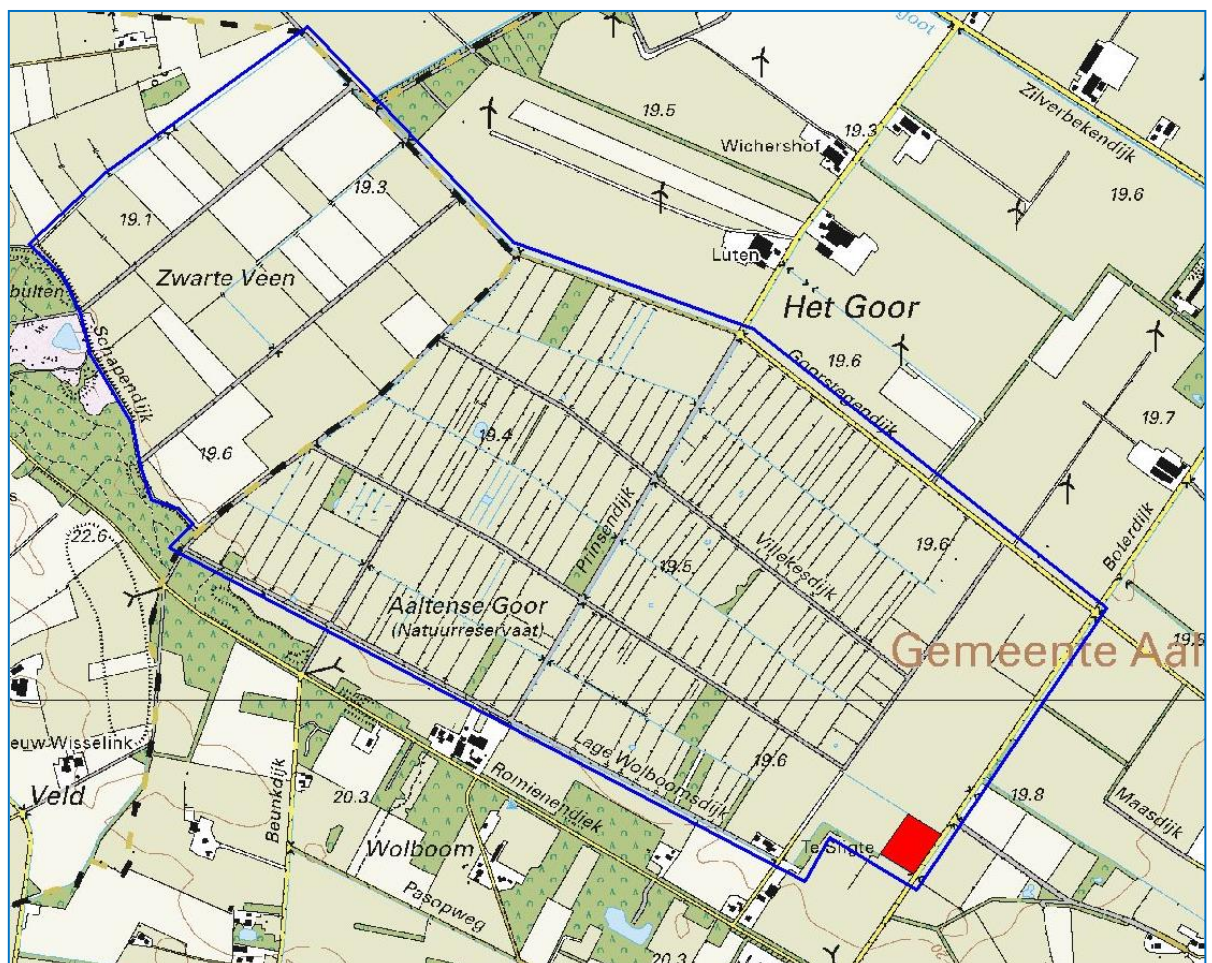
Het Waterschap Rijn en IJssel heeft het voornemen het Aaltense Goor en omliggende gebied te herontwikkelen. Het gebied wordt in zijn huidige vorm weinig benut en er wordt dan ook gezocht naar een andere, meer multifunctionele vorm gebruik. Zo zal er plaats zijn voor natuurontwikkeling, waterberging en recreatie, maar ook voor landbouw (Horstink, 2015a).

In verband met deze ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en -beleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming.

Daartoe is inmiddels een quickscan flora en fauna uitgevoerd (Horstink, 2015a) en heeft inmiddels ook een inventarisatie van flora en fauna en een effectbeoordeling plaatsgevonden (Horstink, 2015b).

Leemten in het onderzoek en daaruit voortvloeiende aanbevelingen met betrekking tot vervolgonderzoek gedaan. Voor die leemten heeft Waterschap Rijn en IJssel Ecologisch Adviesbureau Schröder gevraagd het vervolgonderzoek uit te voeren.

In figuur 1 is de ligging van het plangebied opgenomen, inclusief het onderzochte wilgenbosje langs de Boterdijk (rode vlak).

Figuur 1. Ligging plangebied (●) incl. ligging wilgenbosje (●) (ondergrond: © PDOK).

Sinds 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming (Wnb) van kracht. Middels deze wet wordt een groot aantal plant- en diersoorten (soortenbescherming) en gebieden (gebiedenbescherming) beschermd. Als er plannen zijn om bepaalde (ruimtelijke) handelingen uit te voeren of wijzigingen aan te brengen in het bestemmingsplan, zal er onderzocht moeten worden of deze plannen, of onderdelen hiervan, nadelige effecten kunnen hebben op aanwezige, of mogelijk aanwezige, beschermde flora, fauna of gebieden. In bijlage 3 is een samenvatting van de Wnb opgenomen.

Om een goede impressie van het plangebied te krijgen, zijn in bijlage 1 foto's opgenomen.

Doel

Het doel van het uit te voeren aanvullende onderzoek is te komen tot een beeld van de verspreiding van specifiek beschermde soorten van vier soortgroepen verspreid over twee deelgebieden; één in het Aaltense Goor en één in het Zwarte Veen. Het gaat om jaarrond beschermde nesten van broedvogels, vleermuizen en beschermde amfibieën en vissen.

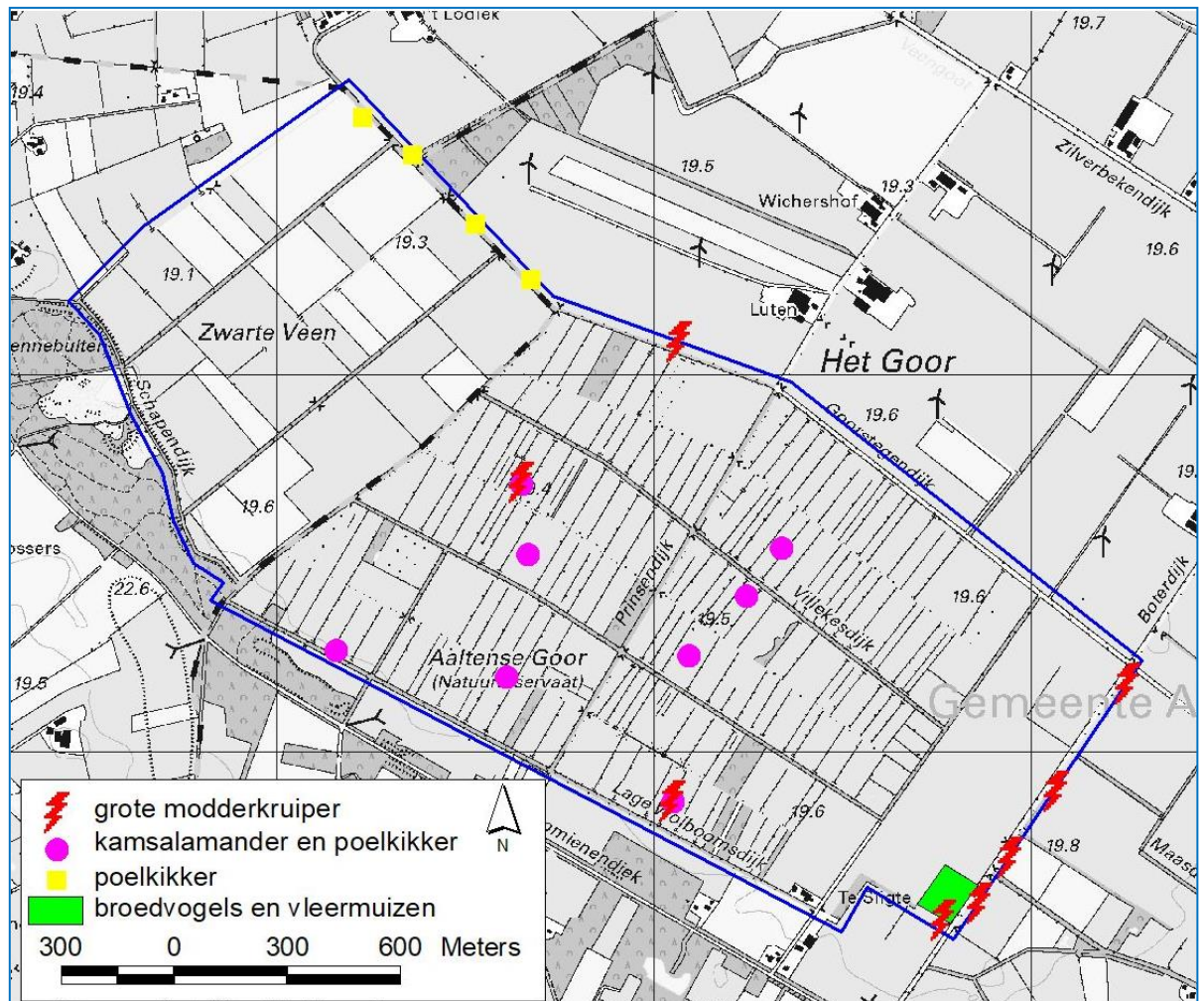
Leeswijzer

De onderzoeksmethode en de -resultaten worden in hoofdstuk 2 besproken, terwijl in hoofdstuk 3 de wettelijke consequenties aan de orde komen.

2. Onderzoek

2.1 Methode

Waterschap Rijn en IJssel heeft Ecologisch Adviesbureau Schröder gevraagd specifiek om onderzoek uit te voeren naar grote modderkruiper, kamsalamander en poelkikker in het Aaltense Goor en het Zwarte Veen. Daarnaast is zij benieuwd welke broedvogels en vleermuizen in een wilgenbosje langs de Boterdijk aanwezig zijn. In figuur 2 zijn alle onderzoeklocaties weergegeven.

Figuur 2. Onderzoeklocaties in het Aaltense Goor en het Zwarte Veen (ondergrond: © PDOK).

Alle waarnemingen zijn met behulp van de app 'ObsMapp' ingevoerd in een mobiele telefoon van het type Samsung Galaxy S5 Neo met een Android-besturingssysteem en gps-ontvanger. De verzamelde data zijn vanaf de mobiel geüpload naar de site www.waarneming.nl.

Vanaf de volgende bladzijde wordt per soort of soortgroep de onderzoeksmethodiek besproken.

2.1.1 Amfibieën

Navraag bij boomkikkerexpert Jan Stronks d.d. 14 maart 2018 leert dat boomkikkers al 15-20 jaar zijn uitgestorven in het Aaltense Goor. In 2017 is het gebied nog door Stronks op boomkikkers onderzocht maar zijn ze niet aangetroffen. Naar deze conform artikel 3.5 van de Wnb zwaar beschermde soort is daarom geen nader onderzoek verricht. In het Aaltense Goor is het onderzoek daarom uitgevoerd naar de juridisch zwaar beschermde kamsalamander en poelkikker in poelen en sloten (art. 3.5 Wnb).

Op 25 en 26 april 2018 zijn alle poelen in het Aaltense Goor onderzocht op de aanwezigheid van kamsalamanders. Daartoe zijn op beide data waterplanten afgezocht op de aanwezigheid van eieren. Op 28 juni 2018 zijn met behulp van een steeknet een tweetal poelen onderzocht op de aanwezigheid van larven. De poelen die in april nog watervoerend waren stonden op 28 juni droog.

Om een verspreidingsbeeld te krijgen van de poelkikker zijn op 25 en 26 april 2018 roepende mannetjes gekarteerd in het Aaltense Goor en 23 mei 2018 in het Zwarte Veen.

Hoewel het onderzoek dus louter op de zwaarder beschermde soorten is gericht, zijn alle waarnemingen van amfibieën ingevoerd.

2.1.2 Broedvogels

In een wilgenbos van ruim 1 hectare in de zuidhoek van het deelgebied Aaltense Goor zijn jaarrond beschermde nesten gezocht van broedvogels van de categorieën 1 t/m 4. Voorafgaand aan het onderzoek is ingeschat welke broedvogels met deze jaarrond beschermde nesten redelijkerwijze te verwachten waren:

- Boomvalk;
- Buizerd;
- Havik;
- Ransuil;
- Sperwer;
- Wespendief.

Bij zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden kunnen nesten van overige vogels soms ook jaarrond beschermd zijn (categorie 5). Het Aaltense Goor is een bijzondere locatie voor een aantal broedvogels (Horstink, 2015a). Om deze reden adviseren wij om voor enkele soorten gerichte maatregelen te treffen. Het betreft broedvogels waarvoor het Aaltense Goor een belangrijke tot mogelijk zelfs essentiële functie vervult in de Achterhoek gezien de zeer sterke landelijke achteruitgang en zeer lage dichtheid van deze soorten. Het gaat om de volgende vogels:

- Kramsvogel;
- Nachtegaal;
- Spotvogel;
- Zomertortel.

Voor broedvogels is gebruik gemaakt van de methode van uitgebreide territoriumkartering (Van Dijk & Boele, 2011). Hierbij zijn waarnemingen die op broedgevallen of een territorium duiden in verschillende inventarisatierondes genoteerd op kaart. Vervolgens is op basis van deze waarnemingen een kaart met het aantal territoria gemaakt.

Voor een rechtsgeldige interpretatie van de aangetroffen aantallen broedvogels, is het van groot belang om het door Sovon gehanteerde minimumaantal veldrondes aan te houden. Het uitgevoerde onderzoek in het Aaltense Goor is te vergelijken met het BMP B onderzoek van Sovon. Hierbij worden uitsluitend de bijzondere soorten gekarteerd in de periode maart-juni. Gezien de omvang van het telgebied en de te karteren soorten waren 4 ochtend- en 2 avondrondes en 1 dagronde noodzakelijk. De ochtendrondes zijn in de periode maart-juni en de avondrondes in de maanden maart en april gelopen.

Tijdens de avondronde in maart is gebruik gemaakt van het afspelen van het geluid van de bosuil. Eventueel aanwezige bosuilen reageren hierop vrijwel direct. Om ook een beeld van de wespendif te kunnen krijgen is nog een aanvullende late dagronde in de periode juli-half augustus gelopen.

Tijdens de ochtendronde van maart zijn eventueel aanwezige roofvogelhorsten gekarteerd. Deze zijn dan relatief eenvoudig op te sporen omdat het blad dan nog niet aan de bomen zit.

Hoewel het broedvogelonderzoek gericht is geweest op bovengenoemde categorieën broedvogels, zijn alle territoriumindicerende broedvogels gekarteerd.

2.1.3 Vissen

In verband met het vissenonderzoek is specifiek onderzoek naar de grote modderkuiper verricht. Om zekerheid over het voorkomen van grote modderkruipers in zowel het Aaltense Goor (poelen en sloten) als ook het Zwarte Veen (sloten) te kunnen krijgen is elektrisch gevist (zie bijlage 1, figuur 4). Hierbij wordt via gelijkstroom een spanningsveld gecreëerd, waarbij grote modderkruipers actief naar het elektrische net zwemmen.

Inzet van louter een steeknet levert vrijwel altijd lage aantallen op waardoor de kans groot is dat kleine populaties worden gemist. In verband met de Arbowetgeving en de veiligheid in het algemeen is met twee personen gevist. Het onderzoek is op 28 juni 2018 uitgevoerd. Op 23 mei 2018 is het plangebied doorkruist om potentieel geschikte wateren voor grote modderkuiper in kaart te brengen. In de periode 23 mei - 28 juni zijn de nodige wateren drooggevallen zodat op 28 juni slechts een beperkt aantal kon worden afgevisd. De monsterlocaties voor grote modderkruipers van figuur 2 geeft daarom een goed beeld van de op die datum watervoerende sloten. Alle andere sloten en poelen stonden droog!

2.1.4 Vleermuizen

Als basis voor het vleermuisonderzoek is het vleermuisprotocol gehanteerd (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus en Zoogdiervereniging, 2017). Gezien de locatie en de te verwachten boombewonende bewonende soorten, is het aantal van 5 bezoeken voorgeschreven. Tijdens deze bezoeken is onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van vleermuizen in relatie tot het bosje en directe omgeving. Tijdens 3 voorjaarsbezoeken is specifiek onderzoek verricht naar de aanwezige verblijfplaatsen, foerageeractiviteiten en vliegroutes. In tegenstelling tot de gewone grootoorvleermuis baltsen de meeste vleermuizen in de nazomer. De twee najaarsronden (augustus-september) zijn dan ook specifiek gericht geweest op het in kaart brengen van baltsende dieren en paarplaatsen.

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van bat-detectors (Anabat Walkabout, Pettersson d240x en met Batlogger M en luisterkist D500) ten behoeve van geluidsanalyse en zichtwaarnemingen. Gezien de locatie en de kans op enkele vleermuissoorten van het geslacht *Myotis*, is rekening gehouden met extra noodzakelijke inspanning ten behoeve van geluidsanalyse. De inventarisatieronden zijn in de avondschemering gestart en duurden tot enkele uren per bezoek. De najaarsronden zijn 's nachts uitgevoerd, waarbij minimaal 1 uur na zonsondergang is gestart.

2.2 Resultaten

2.2.1 Amfibieën

Tijdens het veldonderzoek zijn de volgende amfibieën aangetroffen in het onderzoekgebied:

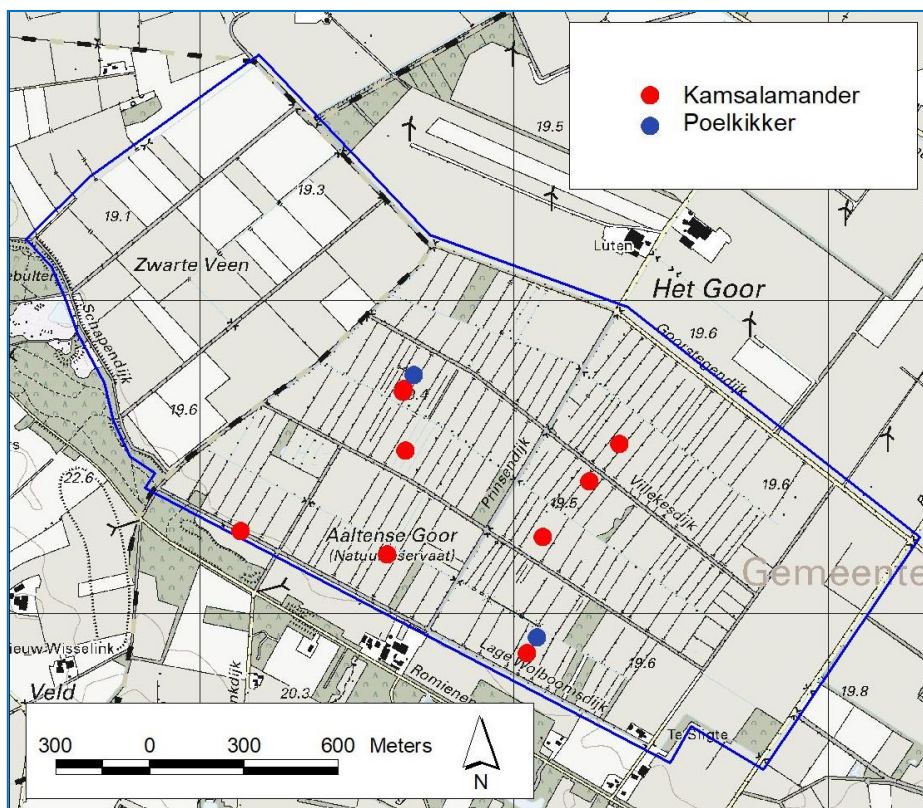
- Bastaardkikker (art. 3.10);
- Bruine kikker (art. 3.10);
- Gewone pad (art. 3.10);
- Kamsalamander (art. 3.5);
- Kleine watersalamander (art. 3.10);
- Poelkikker (art. 3.5).

Tussen haakjes is de beschermingsstatus van de Wnb vermeld.

Omdat het onderzoek zich uitsluitend op kamsalamander en poelkikker heeft gericht, worden alleen deze soorten hieronder besproken.

Kamsalamander

In figuur 3 is de verspreiding van de kamsalamander in het plangebied weergegeven. Hieruit blijkt dat zij op 8 locaties is vastgesteld. Het betreft zonder uitzondering poelen in het Staatsbosbeheerreservaat Aaltense Goor. In het Zwarte Veen ontbreken potentieel geschikte voortplantingsplaatsen. Daar werden daarom voorafgaand aan het onderzoek ook geen kamsalamanders verwacht.

Figuur 3. Verspreiding kamsalamander en poelkikker in het Aaltense Goor en Zwarte Veen in 2018 (ondergrond: © PDOK).

Op 25 en 26 april 2018 werden op de 8 locaties de volgende aantallen eieren aangetroffen: 1, 3, 7, 10 (2x), 20, 300 en 500 exx. Zij zijn afgezet op de volgende plantensoorten:

- Egelboterbloem;
- Gele waterkers;
- Mannagras;
- Penningkruid;
- Schildereprijs.

Voor de eiafzet werden vooral gele waterkers en in mindere mate mannagras gebruikt. Egelboterbloem, penningkruid en schildereprijs werden slechts eenmaal gebruikt (zie figuur 4).

Figuur 4. Kamsalamander: eitje op penningkruid (l.) en foetus in eikapsel (r.) in meest noordelijk bezette poel (zie figuur 5).

In de poel ten noorden van de Villekesdijk was een deel van de eieren beschimmeld. Dit duidt op verzuring van de voortplantingsplaats.

Ondanks dat er ook met een steeknet is gezocht naar adulte dieren zijn deze nergens aangetroffen. Blijkbaar zijn de kamsalamanders na de eiafzet vrij snel uit het water vertrokken.

Het Aaltense Goor en Zwarte Veen zijn droogtegevoelige gebieden. Vanwege de extreme droogte in 2018 zijn in dat jaar vermoedelijk nog meer oppervlaktewateren drooggefallen dan in 'normale' jaren. De ligging van de onderzoeklocaties van grote modderkruiper in figuur 2 ('rode bliksemschicht') geeft aan hoe weinig wateren op 28 juni 2018 nog water bevatten. Omdat het onderzoek verspreid over het jaar is uitgevoerd is desondanks een goed beeld van de verspreiding van de kamsalamander verkregen. Wel is er zeer waarschijnlijk (grote) sterfte onder de larven opgetreden.

Op 28 juni werden uitsluitend in de meest noordelijke poel (zie figuur 5) nog 8 larven van de kamsalamander gevangen terwijl, op één na (zie bijlage 1, poel 5), de andere poelen waar in het voorjaar eieren zijn aangetroffen opgedroogd waren. Het is bekend dat larven van kamsalamanders vaak tot en met juli-augustus in het water verblijven zodat sterfte aannemelijk is.

Figuur 5. Meest noordelijk onderzochte poel; vindplaats van zowel kamsalamander als poelkikker.

Poelkikker

In figuur 3 is de verspreiding van de poelkikker in het plangebied weergegeven. Zij is slechts op twee locaties vastgesteld. De meest noordelijke vindplaats betreft een grote weidepoel met een fraai ontwikkelde oever- en watervegetatie (zie figuur 5). Hier werd op 28 juni een juveniele poelkikker gevangen. Deze poel had op 28 juni nog enkele decimeters water. De andere vindplaats is een voor vee toegankelijke ondiepe weidepoel (foto no. X van bijlage 1). Hier werd op 25 april één roepend mannetje vastgesteld. In het voorjaar was deze vele decimeters diep maar op 28 juni stond er nog slechts 5-10 centimeter water in. Beide poelen liggen in het Staatsbosbeheerreservaat Aaltense Goor.

Figuur 6. Eiklumpen van 'groene kikker' met links nauwelijks ontwikkelde en rechts redelijk ontwikkelde eitjes.

In het Zwarte Veen liggen potentieel geschikte voortplantingsplaatsen in de vorm van enkele parallel langs de Goorstegendijk gelegen berm sloten. Op 23 mei stonden reeds alle tussen de Vennebulten en deze Goorstegendijk gelegen sloten droog. Alleen langs de Goorstegendijk was nog water aanwezig (max. 20-30 cm). Hier werden op die datum geen poelkikkers gehoord of gezien. Op 28 juni stonden deze sloten (nagenoeg) droog zodat hier geen poelkikkers meer konden worden verwacht.

2.2.2 Broedvogels

Hieronder zijn de bezoekdata van de broedvogelronden gesommeerd:

1. 10-04-2018: 21:50-22:05 (14,5°Celsius, windkracht 1 Bft., eerst droog daarna regen);
2. 25-04-2018: 17:07-18:27 (13°Celsius, windkracht 3-4 Bft. en onbewolkt);
3. 09-05-2018: 05:30-06:14 (9°Celsius, windkracht 1 Bft. en droog);
4. 23-05-2018: 05:40-06:08 (17°Celsius, windkracht 1 Bft. bewolkt maar droog);
5. 28-06-2018: 07:55-08:25 (18°Celsius, windkracht 2 Bft. en onbewolkt).

Op 10 april is een avondbezoek ten behoeve van bosuil en ransuil gebracht. Van beide soorten is het geluid met behulp van een geluiddrager afgespeeld. Dit leverde geen waarnemingen van beide soorten uilen op. De overige bezoeken betreft ochtendronden (3x) en 1 middagronde.

Op 25 april is tevens speciaal gelet op eventueel aanwezige roofvogelhorsten. Omdat op die datum de loofbomen nog niet vol in het blad zaten waren zij relatief makkelijk op te sporen.

In het wilgenbosje zijn in 2018 24 soorten broedvogels vastgesteld:

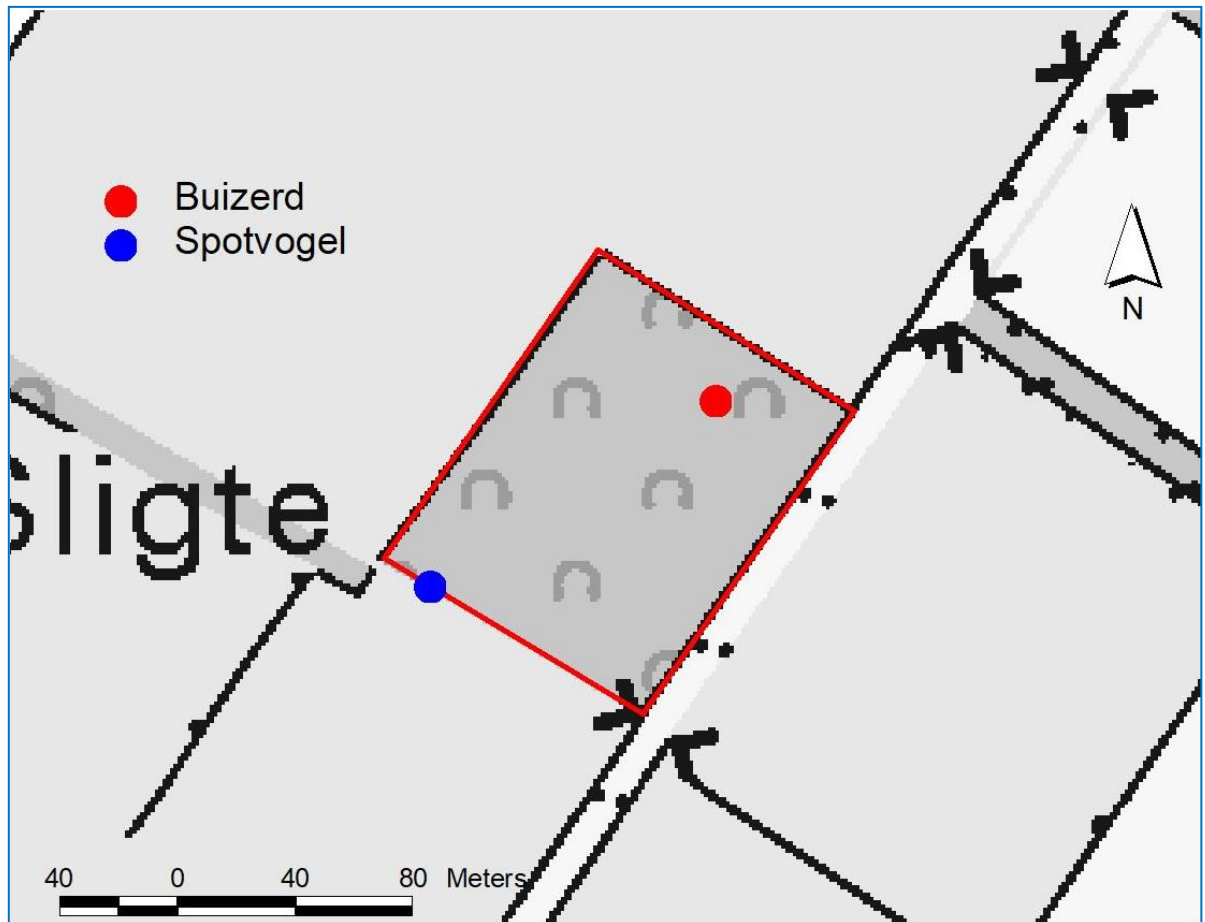
- Appelvink (1);
- Boomklever (1);
- Boomkruiper (1);
- Bosrietzanger (1);
- Buizerd (1);
- Fitis (1);
- Gaai (1);
- Grasmus (1 net buiten plangebied);
- Groene specht (1);
- Grote bonte specht (1);
- Heggenmus (1);
- Houtduif (1);
- Koolmees (2);
- Merel (1);
- Middelste bonte specht (1);
- Pimpelmees (2);
- Roodborst (1);
- Spotvogel (1);
- Spreeuw (6);
- Tjiftjaf (2);
- Tuinfluiter (2);
- Vink (1);
- Wilde eend (2 net buiten plangebied);
- Winterkoning (2);
- Zwarte kraai (1);
- Zwartkop (3).

Tussen haakjes is het aantal territoria vermeld binnen de grenzen van het plangebied (mits anders vermeld).

In bijlage 2 is de verspreiding van alle soorten opgenomen. In verband met de Wnb zijn uitsluitend soorten met jaarrond beschermde nesten van belang. Van die categorie zijn in 2018 buizerd (categorie 4) en spotvogel (categorie 5) aangetroffen. In figuur 4 is de verspreiding van de buizerd en de spotvogel opgenomen.

Buizerd

Van de buizerd werd op 25 april een bewoond nest in een schietwilg gevonden (zie figuur 5). Deze was op 9 mei nog steeds bezet. Op 28 juni werd een adult en 2 uitgevlogen jongen aangetroffen.

Figuur 7. Verspreiding buizerd en spotvogel in het Aaltense Goor en Zwarte Veen in 2018 (ondergrond: © PDOK).

Spotvogel

Van de spotvogel werd op een eenmalige zangwaarneming verricht. Op 23 mei 2018 werd een zingend mannetje waargenomen in de zuidwestzijde van het wilgenbos. Deze zone heeft een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag.

Figuur 8. Horst buizerd in wilgenbos langs de Boterdijk op 25-4-2018.

2.2.3 Vissen

Tijdens de elektrische visstandbemonstering op 28 juni 2018 zijn 4 vissoorten gevangen:

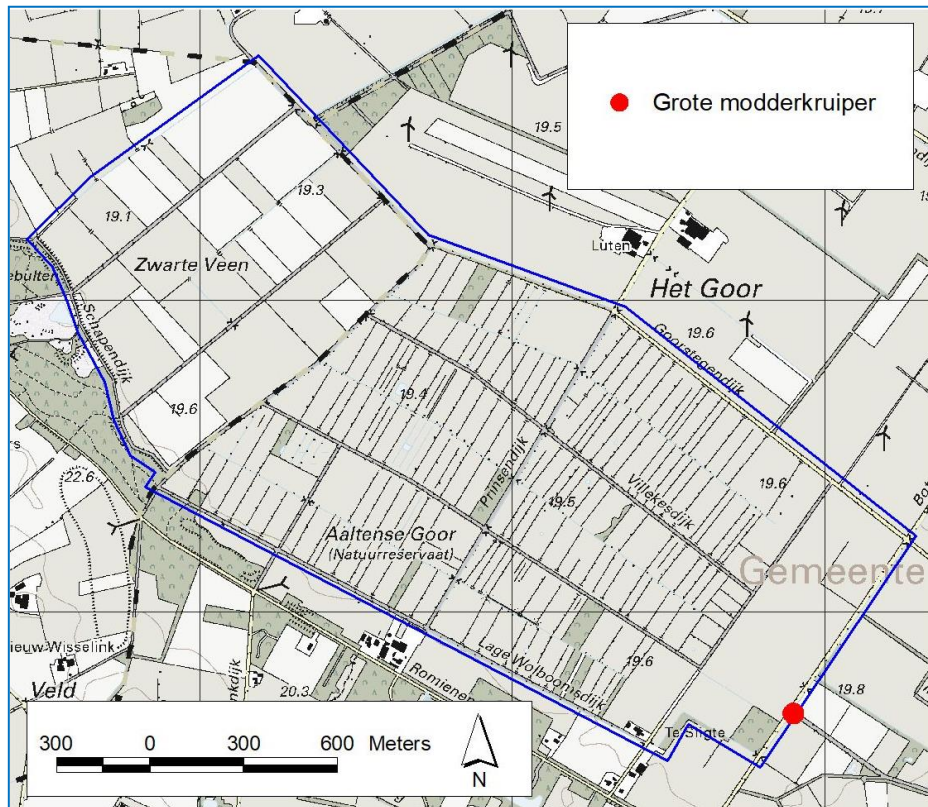
- Grote modderkruiper (1);
- Snoek (15);
- Vetje (2);
- Zeelt (6).

Tussen haakjes is het totaal aantal waarnemingen per soort weergegeven.

De grote modderkruiper is middels artikel 3.10 van de Wnb beschermd. Er werd één dier gevangen met een lengte tussen de 20 en 25 centimeter (zie fig. 6). De verspreiding van de grote modderkruiper is weergegeven in figuur 7.

Figuur 9. Op 28 juni 2018 in een sloot langs de Boterdijk gevangen grote modderkruiper.

Figuur 10. Verspreiding grote modderkruiper in het Aaltense Goor en Zwarte Veen in 2018 (ondergrond: © PDOK).

2.2.4 Vleermuizen

Hieronder zijn de bezoekdata van de vleermuisronden gesommeerd:

1. 16-05-2018: > 21:30 uur (19 °C, windkracht 3 Bft, 7/8 bewolking en droog);
2. 25-06-2018: > 22:00 uur (20 °C, windkracht 2 Bft, 4/8 bewolking en droog);
3. 14-07-2018: > 03:00 uur (12 °C, windkracht 1 Bft, 1/8 bewolking en droog);
4. 21-08-2018: > 23:00 uur (20 °C, windkracht 1 Bft, 4/8 bewolking en droog);
5. 17-09-2018: > 22:15 uur (11 °C, windkracht 2 Bft, 8/8 bewolking en droog).

In het plangebied en haar directe omgeving zijn 6 soorten vleermuizen aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis - *Pipistrellus pipistrellus*;
- Ruige dwergvleermuis - *Pipistrellus nathusii*;
- Laatvlieger - *Eptesicus serotinus*;
- Rosse vleermuis - *Nyctalus noctula*;
- Watervleermuis - *Myotis daubentonii*;
- Bruine grootoorvleermuis - *Plecotus auritus*.

In figuur 11 is de verspreiding van de vastgestelde soorten opgenomen.

Figuur 11. Verspreiding vleermuizen in en rondom het wilgenbos langs de Boterdijk (ondergrond: © Google Maps).

Hieronder worden de afzonderlijke soorten besproken.

Gewone dwergvleermuis

Deze soort is tijdens alle nachtelijke bezoeken aangetroffen. De soort is in Nederland een overwegend gebouwbezonende soort waarvan zomer- en kraamverblijven slechts in uitzonderingen in bomen worden aangetroffen. De waarnemingen hadden dan ook betrekking op foeragerende en op route zijnde dieren. Tijdens de najaarsronden zijn enkele werf roepende dieren gehoord. Veel van de dieren zijn op route langs de Boterdijk of de waterschapsloot. Met name langs deze sloot en het aangrenzende weiland wordt intensief gefoerageerd. Aan de noordwest- en noordoostzijde van het bosje zijn nauwelijks waarnemingen van vleermuizen verricht. Voor deze soort heeft het bos voornamelijk de functie van vlieggeleiding en windluwe omstandigheden om te foerageren. Van de meeste individuen is vastgesteld dat deze aan het begin van de avond vanuit het zuidwesten langs de Boterdijk vliegen. Doordat rond zonsondergang reeds de eerste dieren langs vliegen kan worden gesteld dat een verblijf op korte afstand aanwezig is. De herkomst van de dieren is niet nader onderzocht. Het aantal individuen wordt geschat op > 25 ex. In het bosje is geen verblijfplaats van deze soort aanwezig.

Ruige dwergvleermuis

Tijdens de voorzomerronden zijn diverse waarnemingen langs de Boterdijk verricht. De eerste waarnemingen zijn tijdens alle bezoeken ruim (45 minuten) na zonsondergang verricht waardoor kan worden gesteld dat de verblijfplaats van deze individuen op enige afstand van het gebied ligt. De dieren zijn foeragerend en langs vliegend waargenomen. Het aantal dieren wordt geschat op 5-8 ex. Tijdens het najaarsonderzoek zijn geen baltsende dieren in de omgeving vastgesteld. In het bosje is geen verblijfplaats van deze soort aanwezig.

Laatvlieger

Deze gebouwbewonende soort is tijdens alle avond- en nachtbezoeken waargenomen. Met name gedurende de twee avondbezoeken in de voorzomer zijn tot circa 25 dieren foeragerend en langs vliegend vastgesteld langs de waterschapsloot en het aangrenzende weideperceel. De meeste (en mogelijk alle) individuen zijn afkomstig van een boerderij aan de Goordijk. Gezien de aantallen en tijdstippen kan worden aangenomen dat hier een kraamverblijf van deze soort aanwezig is. Voor deze soort heeft het bos voornamelijk de functie van vlieggeleiding en windluwe omstandigheden om te foerageren.

Rosse vleermuis

Met uitzondering van het ochtendbezoek, zijn tijdens alle bezoeken rosse vleermuizen gehoord. Tijdens het avondbezoek op 25 juni zijn tot circa 8 individuen lange tijd foeragerend boven het weiland langs de zuidwestzijde aangetroffen. Deze dieren waren rond zonsondergang reeds aanwezig waardoor kan worden gesteld dat een verblijfplaats op korte afstand te verwachten is. Van 4 dieren is vastgesteld dat deze vanuit westelijke richting laag aanvlogen. Vermoedelijk zijn alle dieren vanuit deze richting het plangebied genaderd. Na circa 1 uur waren de dieren weer vertrokken. Gedurende de overige bezoeken zijn alleen overvliegende dieren gehoord. Tijdens het najaarsonderzoek zijn geen baltende dieren gehoord. Tijdens het ochtendbezoek zijn echter geen zwermende dieren in het plangebied en directe omgeving vastgesteld. Doordat ook de gedurende de overige bezoeken geen dieren uit de directe omgeving afkomstig lijken te zijn, kan worden gesteld dat belangrijke verblijfplaatsen niet in het bosje aanwezig zijn.

Watervleermuis

Op 16 mei zijn enkele op route zijnde watervleermuizen gehoord. 2 dieren vlogen langs de laanbeplanting van de Boterdijk. 1 dier werd later op de avond gehoord langs de waterschapsloot. Gedurende de overige bezoeken en op opname apparatuur gedurende de hele nacht, zijn niet meer waarnemingen van deze soort verricht. Ook tijdens het ochtendonderzoek, waarbij specifiek is gelet op soorten uit het geslacht *Myotis*, zijn geen waarnemingen verricht van zwermende dieren. Een verblijfplaats in het onderzochte bosje lijkt dan ook redelijkerwijs uitgesloten.

Bruine grootoorvleermuis

Op 16 mei zijn eveneens enkele opnamen van een bruine grootoorvleermuis gemaakt langs de boterdijk. Het betreft een enkel individu dat rond 23:30 passeerde. Ook van deze soort zijn verder geen andere waarnemingen verricht. Een verblijfplaats in het onderzochte bosje lijkt dan ook redelijkerwijs uitgesloten.

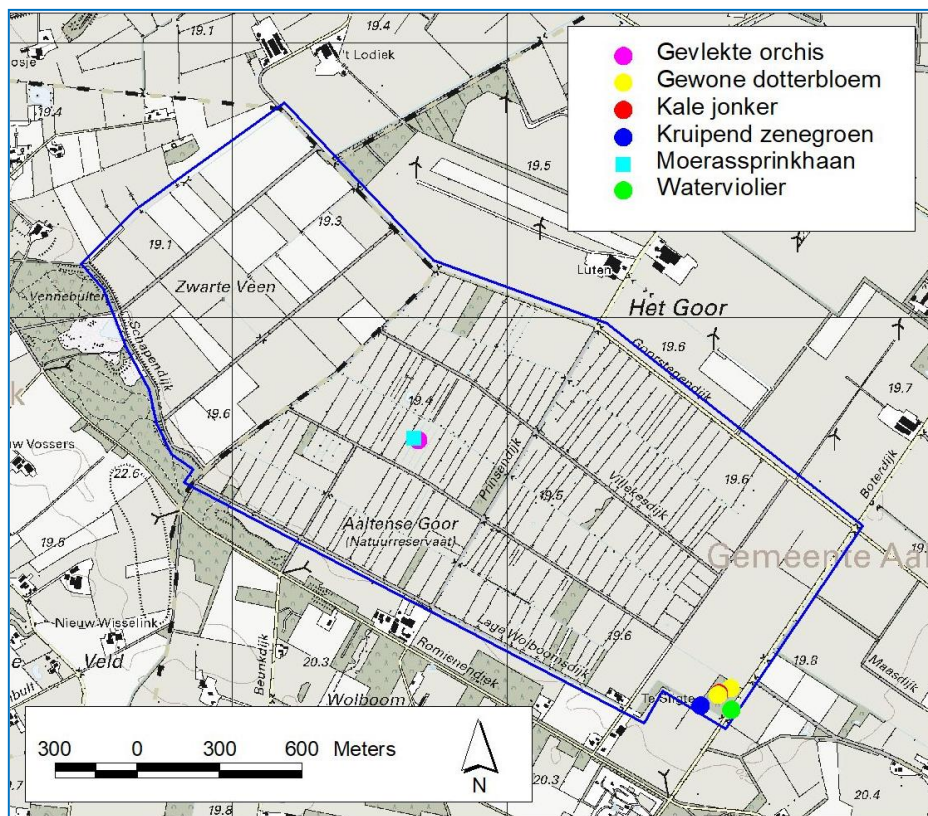
Op de planlocatie zijn diverse soorten vleermuizen aangetroffen. Met name de luwtewerking van zowel het bos als de laanbeplanting langs de Boterdijk, lijken hier van groot belang. Met name voor laatvlieger kan het gebied als belangrijk foerageergebied worden aangemerkt. Als luwte behouden blijft is het bos niet als essentieel aan te merken. Er zijn geen verblijfplaatsen in het bos vastgesteld.

2.2.5 Overige soorten

Naast de hierboven besproken soorten zijn er tijdens de daarop gerichte veldbezoeken ook andere belangwekkende soorten aangetroffen. Het gaat om de gevlekte orchis, gewone dotterbloem, moerassprinkhaan en waterviolier.

De vegetatie van het wilgenbos is grotendeels verruigd met soorten als braam en grote brandnetel. Lokaal komen echter nog soorten voor die duiden op meer bloemrijke ruigten. Het betreft soorten als gewone dotterbloem, kale jonker, kruipend zenegroen en moerasspirea. Zij duiden op de een kwelbaan van het Oost-Nederlands Plateau die deels nog steeds in het bos aan de oppervlakte komt.

In figuur 12 is de verspreiding van deze overige soorten opgenomen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het uitsluitend gaat om zogenaamde 'losse waarnemingen'; het betreft geen integrale kartering.

Figuur 12. Verspreiding 'losse waarnemingen' overige belangwekkende soorten in het Aaltense Goor en Zwarte Veen in 2018 (ondergrond: © PDOK).

3. Wettelijke consequenties

3.1 Amfibieën en reptielen

Uit het aanvullende onderzoek in het Aaltense Goor en het Zwarte Veen is de aanwezigheid van 6 soorten amfibieën aangetoond. Het betreft bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad, kamsalamander, kleine watersalamander en poelkikker.

Bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander zijn opgenomen in Artikel 3.10 van de Wet Natuurbescherming. Middels de Flora- en faunawet zijn zij echter vrijgesteld bij inrichtingswerkzaamheden. In relatie tot de Wet Natuurbescherming vallen zij onder de algemene vrijstelling van de provincie Gelderland. Voor deze soorten is echter wel de algemene zorgplicht van de Wnb van toepassing.

Kamsalamander en poelkikker zijn echter juridisch zwaar beschermd via artikel 3.5 van de Wnb. Dat betekent dat het verboden is om:

- Dieren opzettelijk te doden of te vangen (lid 1);
- Dieren opzettelijk te verstoren (lid 2);
- Eieren opzettelijk te vernielen (lid 3);
- De voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen (lid 4).

Indien door de geplande maatregelen een of meerdere verbodsbepalingen worden overtreden dient daarvoor een ontheffing in het kader van de Wnb te worden aangevraagd. Voor Het Aaltense Goor betekent dat specifiek het aantasten van ecotopen zoals poelen, sloten, bos, houtsingels en -wallen.

3.2 Broedvogels

Algemeen

Alle vogelsoorten zijn conform de Wnb beschermd (Vogelrichtlijn). Bezette nesten van aanwezige broedvogels zijn altijd beschermd. Daarom dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen dat globaal loopt van 1 maart tot 15 juli. Daarbuiten zijn broedvogelnesten van soorten uit de categorieën 1-4 echter ook beschermd!

SAMENVATTING

De wettelijke consequenties ten aanzien van de Wet Natuurbescherming zijn de volgende:

- Er dient ontheffing te worden aangevraagd voor:
 - **Kamsalamander en poelkikker** indien een of meerdere van de verbodsbepalingen lid 1, 2, 3 of 4 worden overtreden.
 - **Buizerd** indien het wilgenbos geheel wordt gekapt en daarmee het jaarrond beschermde nest verdwijnt of indien louter de horstboom blijft gespaard.
 - **Grote modderkruiper** indien er in de waterschapslot parallel aan de Boterdijk inrichtingsmaatregelen uitgevoerd gaan worden.
- In het algemeen geldt dat er buiten het broedseizoen (1 maart tot 15 juli) gewerkt dient te worden. Hierbij geldt dat bezette nesten - ook buiten genoemde periode - beschermd zijn.

Ten aanzien van de zorgplicht van de Wet Natuurbescherming gelden de volgende adviezen:

- Sparen van 2 rijen schietwilgen aan de zuidwestzijde van het wilgenbos t.b.v. behoud functionaliteit aangrenzende foerageergebied (grasland).

In het wilgenbos komen 24 soorten broedvogels voor. Broedvogels zijn beschermd middels artikel 3.1 van de Wnb (Vogelrichtlijn).

Er zijn 2 broedvogels vastgesteld met jaarrond beschermde nesten (zie ook § 2.1.2):

- Buizerd (cat. 4 Wnb);
- Spotvogel (cat. 5 Wnb).

De opgestelde lijst met jaarrond beschermde nesten voor vogels is een beleidsdocument dat voortvloeit uit de voormalige Flora- en faunawet en meegenomen is onder de Wnb. Daarom is voor beide broedvogels artikel 11 van de Flora- en faunawet nog steeds van kracht (zie kader).

Artikel 11

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

SAMENVATTING (VERVOLG)

- Sparen groeiplaatsen gewone dotterbloem in wilgenbos d.m.v. ruim afzetten met rood-wit lint (dus niet afgraven).

Buizerd

Van de buizerd heeft in 2018 een geslaagd broedgeval in het wilgenbos plaatsgevonden. Het ligt in de planning om het wilgenbos (incl. horstboom) om te vormen tot waardevol schraalland. Daartoe dient het bos (incl. horstboom) gerooid te worden. Hiertoe is een ontheffingsaanvraag in het kader van de Wnb noodzakelijk.

Het alternatief ten opzichte van totale kap van het wilgenbos is het sparen van een deel van het wilgenbos (zie figuur 13). In dat geval hoeft er voor de buizerd geen ontheffing in het kader van de Wnb aangevraagd te worden. Hoewel buizerds ook in solitaire bomen broeden heeft dit paar er voor gekozen om in 2018 in het wilgenbos te broeden. Om dat boskarakter te kunnen behouden zal moeten worden voldaan aan de hieronder genoemde voorwaarden. Alleen dan is redelijkerwijze te garanderen dat dit paar het wilgenbos ook in de toekomst als broedplaats kan blijven gebruiken.

Voorwaarden:

1. De nestboom en deel van de bomen en struiken daar omheen dient behouden te blijven. Daartoe dient zowel aan de west- als ook de zuidzijde van het nest minimaal 1 rij schietwilgen te blijven staan.
2. Daarnaast dient het deel tussen het nest en de noordelijke en oostelijke bosrand tevens gespaard te blijven. Deze sluit dan aan op de bestaande laanbeplanting langs de Boterdijk waarmee het ook na de kap van het overige bosdeel een landschappelijke eenheid met een boskarakter blijft.
3. In verband met mogelijke windworp van de schietwilgen (incl. nestboom) na kap, is het noodzakelijk om 1 rij schietwilgen en andere boomsoorten parallel aan de Boterdijk te laten staan. Samen met de laanbeplanting van de Boterdijk biedt dit bescherming tegen windworp van de horstboom.
4. De bij punt 3. genoemde boomrij dient te worden opgenomen in de nieuw aan te leggen struweelwal conform inrichtingsplan (Holleboom, 2018). Bestaande struiken dienen gespaard te blijven. Op deze manier ontstaat relatief snel een dicht struweel.

Er dient echter wel een ontheffing in het kader van de Wnb aangevraagd te worden indien louter de horstboom gespaard blijft. Dit dient dan onder ecologische begeleiding plaats te vinden. Hierbij dient intensief tussen opdrachtgever, aannemer en een erkend ecooloog te worden samengewerkt.

3.3 Vissen

In het plangebied en haar directe omgeving zijn 4 soorten vissen gevangen. Alleen de grote modderkruiper is beschermd middels artikel 3.10 van de Wnb. Er is één exemplaar gevangen in de waterschapsloot parallel aan de Boterdijk. Omdat de gehele waterschapsloot bereikbaar is voor de grote modderkruiper is deze in zijn geheel als leefgebied aan te merken.

Indien er inrichtingsmaatregelen in deze waterschapsloot gaan plaatsvinden (bijv. verondiepen) dan dient in het kader van de Wnb voor de volgende verbodsbepaling van artikel 3.10 ontheffing te worden aangevraagd:

- lid 1) Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - Onderdeel a. 'In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen';
 - Onderdeel b. 'De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a. opzettelijk te beschadigen of te vernielen'.

3.4 Vleermuizen

In het plangebied en haar directe omgeving zijn 6 soorten vleermuizen vastgesteld. Zij zijn allen beschermd middels artikel 3.5 van de Wnb en genieten daarmee een grote bescherming.

In het wilgenbos is het voorkomen van vaste rust- en/of verblijfplaatsen redelijkerwijze uit te sluiten. Wel zijn de luwtewerking van het bos aan de zuidwestzijde (foerageergebied laatvlieger en rosse vleermuis) en de laanbeplanting langs de Boterdijk (vliegroute gewone dwergvleermuis) van groot belang.

Onze inschatting is dat, indien van het wilgenbos aan de zuidwestzijde een bosstrook met een breedte van 10 meter met daarbinnen 2 rijen opgaande schietwilgen gespaard blijft, de functionaliteit van het foerageergebied voor laatvlieger en rosse vleermuis redelijkerwijze behouden blijft.

3.5 Overige soorten

In het kader van artikel 1.11 van de Wnb adviseren wij om de groeiplaatsen van gewone dotterbloem in het wilgenbos aan de Boterdijk te sparen. Dat kan worden bewerkstelligd door deze ruim af te zetten met rood-witte linten. Deze kunnen na de inrichting een basis vormen voor de daar te ontwikkelen natuurdoeltypen.

4. Literatuur

Holleboom, M., 2018. Ontwerpkaart Aaltense Goor - Zwarte Veen | Percelen Luiten / oostelijk deel Aaltense Goor. Ecogroen, Zwolle.

Horstink, Y., 2015a. Quicksan flora en fauna Aaltense Goor en Zwarte Veen, Aalten. Eelerwoude, Culemborg.

Horstink, Y., 2015b. Inventarisatie flora en fauna en effectbeoordeling Aaltense Goor en Zwarte Veen, Aalten - versie 2. Eelerwoude, Goor.

Van Dijk A.J. en A. Boele, 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus en Zoogdiervereniging, 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl.

Internet

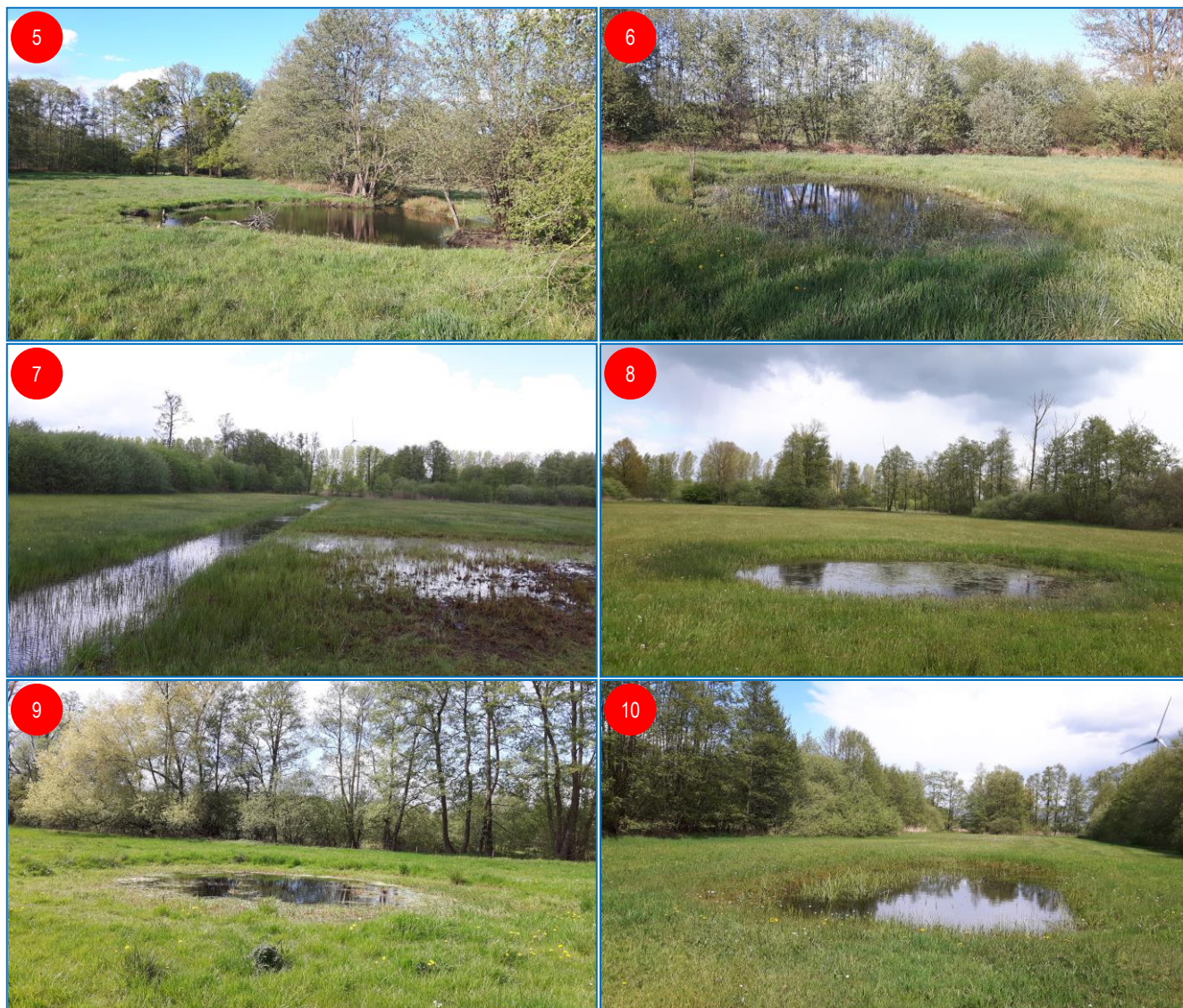
- <http://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>

Bijlagen

1. **Gebiedsimpresie;**
2. **Verspreiding broedvogels wilgenbos;**
3. **Soortbescherming - Wet natuurbescherming.**

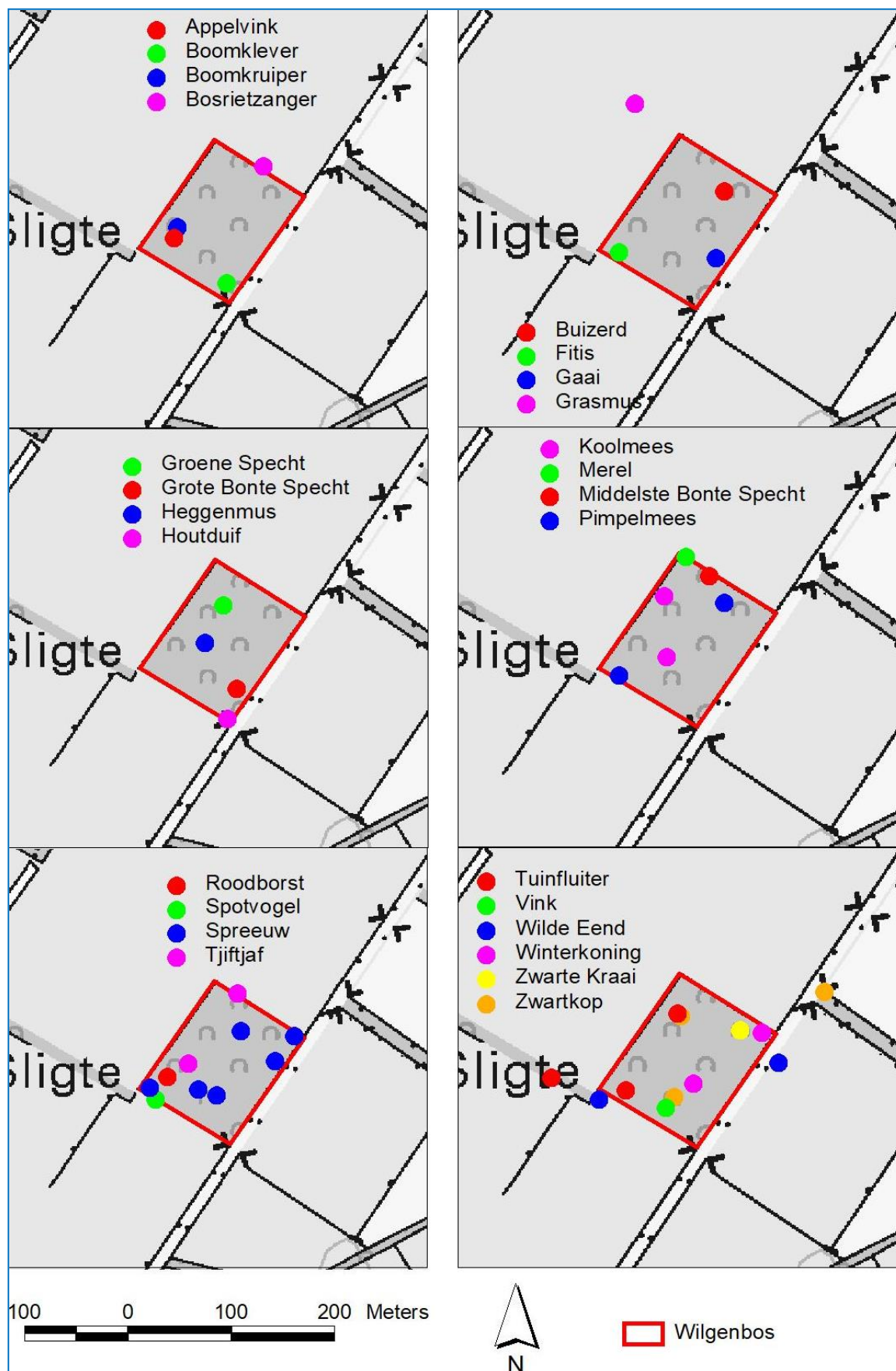

1. Wilgenbos langs Boterdijk gefotografeerd aan de NO-zijde;
2. De kruidlaag van het wilgenbos bestaat vooral uit braam en grote brandnetel;
3. Drooggevallen bermsloot langs Boterdijk (let op de rode ijzerfosfaatneerslag; een kwelindicatie!);
4. Elektrische visstandbemonstering t.p. vindplaats grote modderkruiper in bermsloot langs Boterdijk;

4

5 t/m 10. Voortplantingsplaatsen kamsalamander Aaltense Goor 2018.

Soortenbescherming

Sinds 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming van kracht. Deze wet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet.

Hoofdstuk 3 van de Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van flora en fauna op soortniveau. Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn in principe verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het "nee, tenzij"-principe). Het is dan ook altijd zaak om, waar mogelijk, activiteiten uit te voeren zonder schade aan beschermde dieren en planten aan te brengen.

De wet erkent de *intrinsieke waarde* van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen waarin van iedereen wordt geacht voldoende zorg' in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is vastgelegd in *Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming*.

Naast de aandacht voor beschermde soorten geldt voor alle in het wild levende dieren en planten een zorgplicht. Deze is vastgelegd in Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming:

1. Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden geveegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de in deze rapportage gemaakte toetsing zijn met name de onderstaande artikelen met verbodsbepalingen van toepassing:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5 en 3.8 lid 5
- Artikel 3.10

§ 3.1 - Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

§ 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.8 - lid 5

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- a. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b. Zij is nodig:
 - i. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ii. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - iii. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - iv. voor onderzoek en onderwijs, reproductie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
 - v. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- c. Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

§ 3.3. Beschermingsregime andere soorten - nationaal

Artikel 3.10

2. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
3. Artikel 3.8 (onthefingen voor soorten genoemd in Artikelen 3.5 *Red.*), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
4. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Ontheffing en Vrijstellingsregeling

Wanneer beschermde soorten, zoals bedoeld onder Artikel 3.1, 3.5 en 3.10, voorkomen in een gebied dienen er maatregelen getroffen te worden om behoud van de lokale populatie, bescherming van individuen en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te garanderen. Hiervoor dienen mitigerende en mogelijk compenserende maatregelen getroffen te worden. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door het bevoegd gezag. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de bepalingen in de Wet Natuurbescherming. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Wet Natuurbescherming.

Indien vaste verblijfplaatsen worden beschadigd of weggehaald of behoud van de lokale populatie dan wel bescherming van de aanwezige individuen niet voldoende kan worden gegarandeerd, dienen compenserende maatregelen te worden uitgevoerd én dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. In de meeste gevallen zal dit de betreffende provincie zijn. Voor deze soorten geldt echter dat alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang genoemd in de betreffende Artikelen.

Elke provincie heeft een soortenlijst gepubliceerd waarin soorten, zoals bedoeld in Artikel 3.10, in die betreffende provincie zijn vrijgesteld voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden en bestendig beheer en onderhoud.

Vogels

Verblijfplaatsen van broedvogels zijn door de Wet Natuurbescherming beschermd. Tijdens werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. De Wet Natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 3.1. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest.

Deze groep is opgedeeld in enkele categorieën waarop de verbodsbepalingen van artikel 3.1 lid 2 jaarrond van kracht zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Het betreft de vogelsoorten:

•	Boomvalk	(<i>Falco subbuteo</i>)
•	Buizerd	(<i>Buteo buteo</i>)
•	Gierzwaluw	(<i>Apus apus</i>)
•	Grote gele kwikstaart	(<i>Motacilla cinerea</i>)
•	Havik	(<i>Accipiter gentilis</i>)
•	Huisemus	(<i>Passer domesticus</i>)
•	Kerkuil	(<i>Tyto alba</i>)
•	Oehoe	(<i>Bubo bubo</i>)
•	Ooievaar	(<i>Ciconia ciconia</i>)
•	Ransuil	(<i>Asio otus</i>)
•	Roek	(<i>Corvus frugilegus</i>)
•	Slechtvalk	(<i>Falco peregrinus</i>)
•	Sperwer	(<i>Accipiter nisus</i>)
•	Stenuil	(<i>Athene noctua</i>)
•	Wespendief	(<i>Pernis apivorus</i>)
•	Zwarte wouw	(<i>Milvus migrans</i>).

Er zijn ook vogelnesten die worden aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet strikt beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Wanneer een jaarrond beschermd nest wordt aangetroffen, dan dient altijd een omgevingscheck uitgevoerd te worden. Een deskundige dient te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden. Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna;
- Veiligheid van het luchtverkeer;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.

Gedragscodes

Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkeling kan een vrijstelling van de verbodsbepalingen mogelijk zijn als u handelt conform een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Zo is het onder de Wet Natuurbescherming mogelijk om via een gedragscode Europees beschermde vogel- en andere dier- en plantensoorten vrij te stellen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, mits er sprake is van een bij respectievelijk Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn genoemd belang. In een gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt opdat schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum beperkt.

Voorwaarde is wel dat gewerkt dient te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode. Hierbij is het van belang dat de gedragscode op de juiste wijze is geïmplementeerd in de organisatie of in het totaalplan van de werkzaamheden.

Voor meer informatie over de toepassing van de Wet Natuurbescherming: zie de brochure van het ministerie van Economische Zaken: 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen' - 3 december 2016.

Gebiedenbescherming

Het onderdeel 'Gebiedenbescherming' in de Wet natuurbescherming regelt de bescherming van specifieke natuurgebieden. Voor activiteiten die schadelijk zijn voor beschermde natuur, is een vergunning nodig. De bepalingen uit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Wet natuurbescherming verwerkt. De volgende gebieden zijn aangewezen en beschermd op grond van de Wet natuurbescherming:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden).
- Wetlands.

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie (EU). Zij is opgezet door de EU om de rijke natuur en biodiversiteit in Europa te beschermen. Via de Natuurbeschermingswet 1967 werden natuurgebieden beschermd door het aanwijzen van Staats- en Beschermde Natuurmonumenten. In de Natuurbeschermingswet 1998 is het onderscheid tussen Staats- en Beschermde Natuurmonumenten vervallen en zijn genoemd als Beschermde Natuurmonumenten. In de Wet natuurbescherming komen Beschermde Natuurmonumenten te vervallen. Deze vallen vrijwel altijd binnen Natura 2000-gebied of het Natuurnetwerk Nederland. Wetlands worden wereldwijd beschermd onder de Ramsarconventie en AEWA-verdrag. De Ramsarconventie (1975) is een internationale overeenkomst inzake watergebieden (draslanden) die van internationale betekenis zijn, in het bijzonder als woongebied voor watervogels. Het doel van deze conventie is het behoud en het oordeelkundig gebruik van alle watergebieden door middel van plaatselijke, regionale en nationale acties en internationale samenwerking, als bijdrage tot het tot stand komen van een duurzame ontwikkeling in de gehele wereld. De Afrikaans-Euraziatische overeenkomst over watervogels (AEWA) is het meest omvangrijke verdrag dat valt onder de Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS). Het verdrag regelt de bescherming van 255 trekkende vogelsoorten die geheel of gedeeltelijk afhankelijk zijn van moerasgebieden (*wetlands*).

Ecologisch Adviesbureau
Schröder

Droppersweg 1

7108 BL Winterswijk-Woold

Tel: 06-10858730 of 0543-564336

E-mail : ecoadvies@planet.nl

Internet:

www.ecologischadviesbureauschroder.nl